

เลขที่.....

ประโยคธรรมศึกษาชั้น....โท.....

วิชา....เรียงความแก้กระทู้ธรรม.....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อตตโนปี ประสพจ อดถาวโท ว ขนติโก

สคคโมกขคม มคค อารุฬโท โหติ ขนติโก.

ผู้มีขันติ ชื่อนำนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น

ผู้ที่มีขันติชื่อว่า เป็นผู้ขึ้นสู่ทางไปสวรรค์และนิพพาน.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นบทเบื้องต้นนั้นเพื่อเป็น

แนวทางแห่งการศึกษาและแนวทางแห่งการปฏิบัติ โดยสมควรแก่อัตภาพและธรรมเป็นลำดับไป

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

ดำเนินความว่า

สมดังสุภาสิตที่มาใน สุตตันตปิฎก สยุตนิกาย มหาวารวรรค ว่า

ขณฺติโก เมตฺตวา ลาภียสฺสสึสุขสึลว

ปิโย เทวมนุสฺसानํ มนาโป โหติขณฺติโก.

ผู้มีขันตินับว่ามีเมตตา มีลาภ มียศและมีสุขเสมอ

ผู้มีขันติเป็นที่รัก ที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า ตามปกติแล้ว การใช้ชีวิตของมนุษย์ จะต้องพบเจอกับทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งสิ่ง

เหล่านี้ เราไม่สามารถที่จะเลือกได้ เหมือนลมฟ้าอากาศ ที่ไม่รู้ว่าจะดีหรือร้าย แต่เมื่อเราได้พบเจอแล้ว เรา

สามารถป้องกันตัวเราเองจากสิ่งที่เข้ามากระทบเราและทำให้เราเป็นทุกข์ไปด้วยได้ เปรียบเหมือนคนที่มีร่ม

ใหญ่ท่ามกลางแดด ย่อมไม่ถูกแสงแดดแผดเผาให้ เราร้อนเช่นเดียวกันกับผู้ที่มีเครื่องป้องกันใจ ผู้ที่มีเครื่อง

ป้องกันใจ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าขันตินั้น จะไม่มีความเร่าร้อนทรมาน เจ็บปวด เหนื่อย เจ็บใจ โกรธ

หรือดุร้ายเพราะได้รับสิ่งที่ไม่พอใจเลย ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น ความไม่แปรปรวนแห่งจิตไม่ว่าจะมีสิ่งใด

มากระทบ ในพระไตรปิฎกแสดงความหมายของขันติว่า เป็นความใจเย็นแห่งจิต ความไม่มึ่งร้าย ความไม่ปอง

ร้าย ความไม่มีจิตขุ่นเคือง ผู้ที่มีขันติประจําใจ ย่อมจะไม่ทุกข์ร้อนตามไปกับโลกธรรม แม้ว่าโลกธรรมจะทำให้

แสนลำบาก ยากเข็ญเพียงแค่ไหน โลกธรรม เป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ แต่ขันติ ช่วยทำให้เราไม่หวั่นไหวไปกับความ

ทุกข์ที่เกิดขึ้น อย่างถึงแม้จะไม่บรรลุนิพพาน จะยังไม่นิพพาน จะไม่บรรลุนิพพาน แต่คนที่มีขันติ ย่อมมีความสุขได้

ในปัจจุบัน เพราะเขาจะจิตใจสงบ ไม่มีเรื่องมีราวกับใคร มีคนรักใคร่ และไม่ต้องมาเคลียร์กับปัญหาที่สร้างไป

เพราะใจว่าคนมีขันติ จะเป็นคนที่ปกติและมีความสุขอยู่เสมอคนมีขันติพบสุข ก็เป็นสุข พบทุกข์ ก็ยังสุขได้

สมดังสุภาชิตที่มาใน ขุททกนิกาย เถรคาถา ว่า

ปาปมิตฺเต วิวชเชตฺวา ภเขยฺยตุตฺตมปฺคุคฺเค

โอวาทะ จสฺส ติฏฺฐเรยฺย ปตฺเถนฺโต อจฺลํ สุขํ.

ผู้ปรารถนาความสุขที่มั่นคง พึงเว้นมิตรชั่วเสีย

คบแต่บุคคลสูงสุด และพึงตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า คำว่า “มิตร” หมายถึงบุคคลที่มีความสนิทชิดเชื้อ คนที่ต้องการความสุขที่

ยั่งยืน ต้องละเว้นจากการคบมิตรชั่ว เพราะมิตรที่ชั่วไม่อาจนับได้ว่าเป็นมิตร เป็นแต่คนเทียมมิตรเทียมเท่านั้น

ซึ่งมีลักษณะ คือ เป็นคนมีนิสัยชอบปกปิดอก ดีแต่พูด หัวประจบ และชอบชักชวนไปในทางเสียหาย

เมื่อทราบดังนี้จึงควรหลีกเลี่ยงคนจำพวกนี้ไปให้ไกล ทั้งนี้เพื่อสร้างความสุขสวัสดีภาพให้กับตัวเอง โง่โบราณท่าน

กล่าวว่า ห้างไฟให้ห้างศอก ห้างวอกให้ห้างวา ห้างคนพาลาให้ห้างเป็นร้อยโยชน์พันโยชน์ ส่วนการคบกับคนดี

เป็นเหตุนำความสุขความเจริญมาให้ เพราะคนดีมักแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ชักนำไปในทางเสียหาย

ซึ่งหากเราทำตามคำที่ท่านบอกกล่าวได้ ชีวิตก็จะพบกับความสุข ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจุบันหรือใน

สัมปรายภพ หากได้ทำตามคำของบุรุษผู้สูงสุดคือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและปฏิบัติตามคำสอน

ของพระองค์จนบรรลุถึงอรหัตผล แล้วย่อมได้พบกับบรมสุขอันยอดเยี่ยม คือพระนิพพานอย่างแน่นอน

บุคคลปรารถนาความสุขอันถาวร ควรเว้นบาปมิตรคบหาแต่บุคคลผู้สูงสุด และควรตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน.

[illegible]

สมดังสุภาชิตที่มาใน สวตมนต์ฉบับหลวง ว่า

สตฤโน วจโนวาทิ กโรติเยว ขนติโก

ปรมา ย จ ปชาย ชินิ ปุเชติ ขนติโก.

ผู้มีขันติ ชื่อว่าทำตามคำสอนของพระศาสดา,

และผู้มีขันติชื่อว่าบูชาพระชินเจ้าด้วยบูชาอันยิ่ง.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่าศีลและสมาธิได้ชื่อว่าเป็นพื้นฐานในการบำเพ็ญเพียรเพื่อให้เกิดปัญญา คือปัญญา

ต้องอาศัยสมาธิเป็นพื้นฐานในขณะเดียวกัน ศีลและสมาธิก็มีขันติคอยควบคุมสิ่งชั่วร้ายที่จะทำให้เสื่อมจากศีล

และสมาธินั้นมีมาก ดังนั้น จำเป็นต้องอาศัยขันติคอยปกป้อง คำว่า ปกป้องในที่นี้หมายถึง คอยควบคุม

หรือข่มใจมิให้อ่อนไหวในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดกิเลสนั่นเอง เช่นขันติคอยข่มใจไม่ให้หมกมุ่นใน

วัตถุสมบัติจนเกิดโลภะ ขันติข่มไม่ให้ผูกโกรธหรือแค้นพยาบาทจนเกิดอกุศล คือ โทสะ เป็นต้น ถ้ามีขันติ

คอยกำกับใจอยู่เสมอแล้ว ศีลก็จะมั่นคง ในที่สุดปัญญาก็จะเกิด ศีลและสมาธิจำเป็นต้องอาศัยขันติคอย

กำกับอย่างไร ก็ให้เปรียบเทียบการเรียนภาษาศาสตร์ เพราะการเรียนภาษาทุกภาษาจะได้ผลดีนั้นจะต้อง

อาศัยหลักไวยากรณ์ หรือต้องมีไวยากรณ์คอยกำกับอยู่เพื่อให้ภาษานั้นมีหลักเกณฑ์ หากไม่รู้หลักไวยากรณ์

แล้วการเรียนรู้ภาษาก็ไม่บรรลุผลสูงสุดอย่างนั้น จึงกล่าวได้ว่าหลักไวยากรณ์คอยกำกับภาษา

ขันติก็คอยกำกับจิตเพื่อไม่ให้ศีลและสมาธิเสื่อมไปฉะนั้น

เลขที่
ประโยคประถมศึกษาชั้น โท
วิชา เรียงความแก้กระทู้ธรรม

สอบในสนามหลวง

วันที่ เดือน พ.ศ.

✓ ปุติมจันท์ กุศลเคน โย นโร อุนยหติ

กุสาปี ปุติ วาชนติ เอว พาลูปเสวนา

✓ นรชนทอปลาเนาด้วยใบหญ้าคา แม่หญ้าก็

ย่อมพลอยเหม็นไปด้วยฉันใด การล้อเล่น

เล่นคนพาลก็ฉันนั้น

✓ บัดนี้ จักได้อธิบายขยายเนื้อความแห่งกระทู้ธรรมสุภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น

พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษาและนำไปปฏิบัติสืบต่อไป

✓ ดำเนินความว่า คนพาลหรือคนชั่ว ได้แก่คนประพฤติเลวทรามทางกาย วาจา ใจ ถ้า

บุคคลใดคบคนพาล ย่อมถูกคนพาลชักนำให้คิดชั่ว กล่าวชั่ว ทำชั่วตาม คือมีชักชวนดื่มน้ำเมา

เที่ยวกลางคืน มัวเมาในการเล่นและเล่นการพนัน คนพาลนั้นทำลายความสุข ความเจริญทั้ง

ฝ่ายตนและผู้อื่น ย่อมถือเอาแต่สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายคือทำลายความพินาศให้เกิด

แก่ตนและคนอื่น เพราะใจไม่ยึดธรรมเป็นหลัก ดังนั้น ถ้าใครก็ตามที่คบคนพาลย่อมจะทำให้

ความประพฤติของตนเองเลวลง มีแต่ความเดือดร้อนในที่สุด ก็ต้องพินาศล่มจมเหมือนคนเขา

สมดังสัจฉาจิตที่มานะ ชุททุกนิกาย ชำดก วิสดีนินาตว่า ✓

✓ ยาทิส กุรเต มิตต์ ยาทิสญจุปเสวติ

โสปี ตาทิสโก โทติ สหวาโส ทิ ตาทิส

✓ คบคนเช่นใดเป็นมิตร และสมคบคนเช่นใด

เขาก็เป็นคนเช่นนั้น เพราะการอยู่ร่วมกันย่อม

ย่อมเป็นเช่นนั้น.

✓ อธิบายความว่า คำว่า คบ คือการอยู่ร่วมกัน เช่นร่วมกิน ร่วมนอน การร่วมคบ

คิดกันมีความคิดอ่านไปในทางเดียวกัน การคบหรือสมคบ มีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของ

ตน เพราะเมื่อคบคนพาลย่อมพาลไปด้วย แต่หากคบบัณฑิตก็พลอยเป็นบัณฑิตไปด้วย ดังมี

คำพูดว่า คบคนพาลพาลไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล คบคนชั่วให้ตัวอัปมงคล ฉะนั้น

จึงควรระมัดระวังในการคบหา พึงคบกับคนที่เรียกว่าบัณฑิต ผู้มีปกติทำดี ทั้งกาย วาจา ใจ

เพราะท่านว่าคบคนเช่นใดก็มักเป็นคนเช่นนั้น เพราะการอยู่ร่วมกันจึงเป็นเช่นนั้น ผู้เป็นบัณฑิต

เห็นผลแห่งการคบหาสมาคมแล้ว พึงคบกับบุคคลผู้มีศรัทธาคือ เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม

ว่ามีจริง เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อผู้มีศีลคือมีปกติประพฤติเรียบร้อยทั้งทางกาย วาจา

ใจ ผู้มีปัญญาเครื่องสอดส่องพิจารณาเห็นสิ่งที่ดีที่ชั่วตามความเป็น สามารถแยกแยะว่า

สมด็จพุทธศาสนาสภษิตที่มาใน จุฑทกนิกาย เถรคาถา ว่า ✓

✓ ปาปมิตเต วิวัชเชตวา ภะเชยฺยตเตมปคฺคเล

โอวาเท จสฺส ติฏฺฐะเยยฺย ปตฺเถนโต อจลํ สุขํ

✓ ผู้ปรารถนาความสุขที่มั่นคง พึงเว้นมิตรชั่วเสีย

คบแต่บุคคลสูงสุดและพึงตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน.

✓ อธิบายความว่า การคบมิตรนั้น ถ้าเป็นมิตรดี เรียกว่า กัลยาณมิตร ถ้ามิตรชั่ว

มิตรเทียม ท่านแบ่งออกเป็น ๔ จำพวก คือ ๑.เป็นคนปลอกลอกเห็นแก่ได้ ๒.เป็นคนดีแต่พูด

๓.เป็นคนหัวประจบ ๔.ชักชวนเราไปในทางฉิบหาย คนสี่จำพวกนี้พึงรู้ว่าไม่ใช่มิตร แต่เป็นดัง

อสรพิษ บุคคลผู้ปรารถนาความสุขแก่ตน พึงหลีกเลี่ยงให้ห่างกันแต่พึงให้คบแต่บุคคลที่สูงส่ง

คือมิตรที่ดี มีศีลธรรม แนะนำให้ทำ พุด คิด แต่ในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ และพึงปฏิบัติตามคำที่

ท่านสั่งสอนหรือโอวาทของท่าน จึงจะได้ผลที่พึงประสงค์ เพราะท่านผู้รู้ทั้งหลาย มีพระสัมมา

สัมพุทธเจ้าเป็นต้น เป็นแต่ผู้บอกชี้แนะเท่านั้น ส่วนเรื่องการปฏิบัติเป็นเรื่องของผู้ฟังพึงกระทำ

ตามเอง จึงจะได้แต่ความสุขความเจริญ ความมั่นคงสถาพรต่อไป

✓สรุปว่า การคบหาสมาคมกับคนอื่นเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสามารถทำคนให้เป็น

ดีและ เป็นคนเสียก็ได้ เป็นเสมือนดาบสองคม เพราะถ้าคบคนดีก็จะเป็นคนดีได้ แต่ถ้าคบคน

ชั่วก็จะเป็นคนชั่วได้ เพราะคบคนใดเป็นมิตรก็เป็นคนเช่นนั้น ดังนั้นบุคคลจึงจะต้องหลีกเลี่ยงจาก

พาลหรือคนชั่ว แต่ให้หันไปคบสมาคมคนที่มีคุณธรรม เป็นบัณฑิตพึงเข้าไปรับคำชี้แนะคำสั่ง

จากท่านเหล่านั้น หากปรารถนาประโยชน์และความเจริญในชีวิต พึงจะต้องคบคนแต่คนดีคน

สูงส่งเท่านั้น สัมผัสพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นนิมิตเพียบ ๓ เบื้องต้นว่า ✓

✓ ปุติมจฺณํ กุสฺสคฺเคน โย นโร อุนนยฺหติ

กุสาปํ ปุติ วายนติ เอวํ พาลูปเสวนา

✓ นรชนํทอปลาเนาด้วยใบหญ้าคา แม้นหญ้าก็

ย่อมพลอยเหม็นไปด้วยฉันใด การส้องเสพ

เสพคนพาลก็ฉันนั้น.

มีนัยดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้. ✓